

Konkurences padome

Kritēriji svaigu augļu, ogu, dārzeņu un
kartupeļu atzīšanai par ātrbojīgām
lauksaimniecības un pārtikas precēm
Negodīgas tirdzniecības prakses
aizlieguma likuma izpratnē

Informatīvais materiāls pircējiem

Rīga
2025

SATURS

DOKUMENTĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN DEFINĪCIJAS	3
IEVADS	4
I NORMATĪVAIS REGULĒJUMS	5
II AUGĻI UN DĀRZEŅI KĀ ĀTRBOJĪGAS PRECES: KRITĒRIJI ĀTRBOJĪGO PREČU NOTEIKŠANAI	7
2.1. AUGĻI UN DĀRZEŅI KĀ ĀTRBOJĪGAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN PĀRTIKAS PRECES	7
2.2. KRITĒRIJI AUGĻU, OGU, DĀRZEŅU UN KARTUPEĻU NOTEIKŠANAI PAR ĀTRBOJĪGĀM PRECĒM	9
III NORĒĶINU TERMIŅU IEVĒROŠANAS PIENĀKUMA SUBJEKTI	10
PIRCĒJA KONTROLSARAKSTS ĀTRBOJĪGO PREČU PRAKTISKAM NOVĒRTĒJUMAM	12

DOKUMENTĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN DEFINĪCIJAS

NTPAL – Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likums¹

Direktīva Nr. 2019/633 – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) Nr. 2019/633 (2019. gada 17. aprīlis) par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē²

PNNLPR likums – Likums "Par norēķiniem ar nepārstrādātās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem"³

LESD – Līgums par Eiropas Savienības darbību

ĀTRBOJĪGAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN PĀRTIKAS PRECES – lauksaimniecības un pārtikas preces, kas savu īpašību dēļ vai attiecīgajā pārstrādes posmā 30 dienu laikā pēc to novākšanas, sagatavošanas vai pārstrādes var kļūt nederīgas pārdošanai⁴

PIEGĀDĀTĀJS – lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājs vai persona, kas pārdod preces nepārtikas preču mazumtirgotājam⁵

PIRCĒJS – fiziskā vai juridiskā persona vai šādu personu apvienība neatkarīgi no vietas, kurā tā veic saimniecisko darbību, ja tās pēdējā finanšu gada neto apgrozījums pārsniedz 2 000 000 *euro*, vai Eiropas Savienībā esoša iestāde (valsts, reģionālā vai vietējā iestāde vai vairāku šādu iestāžu apvienība, kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem), kas pērk lauksaimniecības un pārtikas preces⁶

PRODUKTI – svaigi augļi un dārzeņi, ogas un kartupeļi, kas nav mizoti, griezti vai līdzīgi apstrādāti

¹ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/322554-negodigas-tirdzniecibas-prakses-aizlieguma-likums>

² Pieejams: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/633/oj>

³ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/37862-par-norekiniem-ar-neparstradatas-lauksaimniecibas-produkcijas-razotajiem>

⁴ Sk. NTPAL 1. panta 1. punktu.

⁵ Sk. NTPAL 1. panta 6. punktu.

⁶ Sk. NTPAL 1. panta 7. punktu.

IEVADS

- 1 Ātrbojīgas lauksaimniecības un pārtikas preces saskaņā ar NTPAL 1. panta 1. punktu ir lauksaimniecības un pārtikas preces, kas savu īpašību dēļ vai attiecīgajā pārstrādes posmā 30 dienu laikā pēc to novākšanas, sagatavošanas vai pārstrādes var kļūt nederīgas pārdošanai. Tomēr likumdevējs nav sniedzis detalizētu skaidrojumu par kritērijiem, pēc kuriem nosakāms, vai konkrētā prece ir uzskatāma par ātrbojīgu.
- 2 Ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm un precēm, kas nav ātrbojīgas lauksaimniecības un pārtikas preces⁷, NTPAL nosaka atšķirīgus norēķinu termiņus. Attiecīgi ir svarīgi uzsvērt, ka joprojām spēkā ir noteikumi lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājiem, kuros noteikts, ka, ja svaigi dārzeņi un ogas tiek iepirkti tieši no ražotāja vai to kooperatīvās sabiedrības un piegādes notiek vismaz trīs reizes nedēļā, tad, ja nav panākta cita rakstiska vienošanās, norēķini jāveic 20 dienu laikā kopš preču piegādes.
- 3 Veicot tirgus uzraudzību "Norēķinu termiņi svaigu augļu, dārzeņu un ogu piegādes ķēdē", KP novērojusi, ka pircēji par ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm norēķinās dažādi. Lai nodrošinātu skaidrību un vienveidīgu tiesību normu interpretāciju, kā arī novērstu iespējamus NTPAL pārkāpumu riskus, KP izstrādāja informatīvo materiālu ar mērķi precizēt kritērijus, kā noteikt, vai svaigi augļi, dārzeņi, ogas un kartupeļi (turpmāk – Produkti), kuriem nav norādīts derīguma termiņš, ir uzskatāmi par ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm NTPAL izpratnē.
- 4 Materiāls paredzēts **pircējiem**⁸ visos piegādes ķēdes posmos, t. i., ražošanā, pārstrādē, tirgvedībā, izplatīšanā un mazumtirdzniecībā – fiziskām vai juridiskām personām vai šādu personu apvienībām tostarp arī **lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājiem**, kā arī **iestādēm**, kas pērk minētās preces, lai izvērtētu un piemērotu atbilstošus norēķinu termiņus saskaņā ar NTPAL prasībām.
- 5 Informatīvais materiāls izstrādāts, balstoties uz Direktīvu Nr. 2019/633, kuras noteikumi ir transponēti NTPAL.
- 6 Lauksaimniecības un pārtikas preču piegādes īpašības un to tirdzniecības nosacījumi ir nozīmīgs aspekts NTPAL kontekstā. Dārzeņi un augļi veido nozīmīgu daļu gan Latvijas eksportā, gan importā,⁹ taču atbilstoši Eiropas

⁷ Sk. NTPAL 1. panta 2. punktu: lauksaimniecības un pārtikas preces – produkti, kas norādīti Līguma par Eiropas Savienības darbību I pielikumā, kā arī produkti, kas nav norādīti minētajā pielikumā, bet ir pārstrādāti par pārtikā lietojamiem produktiem, izmantojot minētajā pielikumā norādītos produktus, kā arī fasēts ūdens, tostarp minerālūdens, un citi bezalkoholiskie dzērieni

⁸ Sk. NTPAL 1. panta 7. punktu: pircējs – fiziskā vai juridiskā persona vai šādu personu apvienība neatkarīgi no vietas, kurā tā veic saimniecisko darbību, ja tās pēdējā finanšu gada neto apgrozījums pārsniedz 2 000 000 euro, vai Eiropas Savienībā esoša iestāde (valsts, reģionālā vai vietējā iestāde vai vairāku šādu iestāžu apvienība, kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem), kas pērk lauksaimniecības un pārtikas preces

⁹ Zemkopības ministrija. Pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu ārējā tirdzniecība (pārskats par 2023. gadu). Pieejams: <https://www.zm.gov.lv/lv/media/13683/download?attachment>

Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1169/2011¹⁰ X pielikuma 1. punkta d) apakšpunkta pirmajai atkāpei minimālais derīguma termiņš nav jānorāda svaigiem augļiem un dārzeņiem, arī kartupeļiem, kas nav mizoti, griezti vai līdzīgi apstrādāti. Līdz ar to tieši šai Produktu grupai ikdienas sadarbībā biežāk var rasties neskaidrības par to, vai Produkti uzskatāmi par ātrbojīgām precēm un cik ilgā laikā par tiem jānorēķinās.

- 7 Informatīvā materiāla noslēgumā iekļauts arī pircēja kontROLSaraksts praktiskam novērtējumam, kas palīdz vienkāršoti un mērķtiecīgi izvērtēt, vai konkrētās preces atbilst ātrbojīgu lauksaimniecības un pārtikas preču statusam NTPAL izpratnē.

I NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

- 8 NTPAL¹¹ norādīts aizliegums piemērot netaisnīgus un nepamatoti garus termiņus norēķiniem par piegādātām lauksaimniecības un pārtikas precēm:

- **pircējam** par ātrbojīgām precēm – ilgākus par 30 dienām pēc to piegādes;

- **pircējam** par precēm, kas nav ātrbojīgas – ilgākus par 60 dienām pēc to piegādes;

- **lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājam**¹² par svaigiem dārzeņiem un ogām, kas vienā kalendāra nedēļā tiek piegādāti vismaz trīs reizes norēķinu termiņš nedrīkst pārsniegt 20 dienas pēc to piegādes.

- 9 KP ir skaidrojusi¹³, ka pircēju iepirktie lauksaimniecības un pārtikas preču krājumi pārvēršas par finanšu līdzekļiem, iekams ir jāapmaksā piegādātāju rēķini. Ja rēķinu apmaksa tiek kavēta ilgstoši, pircēji iegūtos finanšu līdzekļus var izmantot savu aktīvu iegādei un uzņēmuma attīstībai. Līdz ar to ir secināms, ka pārmērīgi gari norēķinu termiņi vai novēlota rēķinu apmaksa būtībā ir kā bezprocentu aizdevums pircēju izaugsmei, kas tiek finansēts uz piegādātāju rēķina.¹⁴ Lai nodrošinātu lielāku lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātāju un viņu likviditātes aizsardzību, normatīvajos aktos noteikts, ka par lauksaimniecības un pārtikas precēm, kas nav

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulās (EK) Nr. 1924/2006 un (EK) Nr. 1925/2006, un par Komisijas Direktīvas 87/250/EEK, Padomes Direktīvas 90/496/EEK, Komisijas Direktīvas 1999/10/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/13/EK, Komisijas Direktīvu 2002/67/EK un 2008/5/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 608/2004 atcelšanu. Pieejams: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1169/oj>

¹¹ Sk. NTPAL 5. panta ceturto daļu un NTPAL 5. panta piekto daļu.

¹² Sk. NTPAL 1. panta 4. punktu: lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājs – saimnieciskās darbības veicējs vai saimnieciskās darbības veicēju apvienība, kas pastāvīgā tirdzniecības vietā mazumtirdzniecībā pārdod lauksaimniecības un pārtikas preces.

¹³ Sk. KP NTPAL piemērošanas vadlīnijas, 2022. 179. punktā. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/9853/download>

¹⁴ Relations between Industry and Distribution across Europe: Proposals for a CIAA Agenda, Madrid, May 2006, 2. lpp, nepublicēts.

ātrbojīgas, norēķinu termiņš nedrīkst pārsniegt 60 dienas pēc piegādes.

- 10 Attiecībā uz ES **iestādēm** (valsts, reģionālā vai vietējā iestāde vai vairāku šādu iestāžu apvienība), kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem un iegādājas lauksaimniecības un pārtikas preces, NTPAL¹⁵ ir noteikts izņēmums no noteiktajiem norēķinu termiņiem. Proti, NTPAL¹⁶ prasības neattiecas uz to iestāžu pārskaitītajiem maksājumiem, kuras sniedz veselības aprūpes pakalpojumus Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra direktīvas 2011/7/ES par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos 4. panta 4. punkta "b" apakšpunkta izpratnē. Vienlaicīgi atbilstoši NTPAL¹⁷ uz ES iestādēm neattiecas NTPAL noteikumi par norēķinu termiņiem par precēm skolu apgādes programmā saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1308/2013 23. pantu.
- 11 PNNLPR likums nosaka kartību, kādā tiek veikti norēķini starp:
 - nepārstrādātās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem jeb piegādātājiem (t. i., fiziskām vai juridiskām personām, kas nodarbojas ar lauksaimniecību un realizē pašu izaudzēto produkciju nepārstrādātā veidā), kā arī attiecīgām lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām, un
 - komersantiem, kas nodarbojas ar produkcijas pārstrādi, tirdzniecību vai izmanto produkciju savas saimnieciskās darbības veikšanai.
- 12 Nepārstrādātā lauksaimniecības produkcija PNNLPR likuma¹⁸ izpratnē ir augu vai dzīvnieku valsts sākotnējā produkcija, ko patērē tiešā veidā vai izmanto kā izejvielu pārtikas produktu un citu izstrādājumu ražošanā. Šie Produkti neietilpst Regulas Nr. 2023/2429 darbības jomā.
- 13 Saskaņā ar PNNLPR likumu¹⁹ līgumos starp nepārstrādātās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un komersantiem noslēgtajos līgumos paredzamais norēķinu termiņš nedrīkst pārsniegt 30 dienas no produkcijas piegādes dienas. Šis samaksas termiņš neattiecas uz graudu piegādes līgumiem.
- 14 Savukārt norēķini starp nepārstrādātās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem (piegādātājiem) un komersantiem jāveic 10 dienu laikā no produkcijas piegādes dienas²⁰. Vienlaicīgi 10 dienu norēķinu laiks no produkcijas piegādes dienas neattiecas uz graudu piegādes līgumiem.
- 15 Atšķirībā no NTPAL, kura noteikumus jāievēro pircējiem, ja to pēdējā finanšu gada neto apgrozījums pārsniedz 2 000 000 *euro*, vai Eiropas Savienībā esošām iestādēm (valsts, reģionālā vai vietējā iestāde vai vairāku šādu iestāžu apvienība, kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem), komersantiem, kas nodarbojas ar produkcijas pārstrādi, tirdzniecību vai izmanto produkciju savas saimnieciskās darbības veikšanai, PNNLPR likums gada apgrozījuma sliekšņus nenosaka un komersantiem tas jāievēro neatkarīgi no apgrozījuma lieluma.

¹⁵ Sk. NTPAL 5. panta sestās daļas 4. punktu.

¹⁶ SK, NTPAL 5. panta ceturto daļu.

¹⁷ Sk. NTPAL 5. panta sestās daļas 3. punktu.

¹⁸ Sk. PNNLPR likuma 1. panta 1. punktu

¹⁹ Sk. PNNLPR likuma 2. panta otro daļu

²⁰ Sk. PNNLPR likuma 3. pantu.

- 16 Lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdes ražošanas posmā likumdevējs ir paredzējis īsākus apmaksas termiņus par piegādātām precēm nekā tas noteikts NTPAL. Līdz ar to komersantiem norēķinos ar nepārstrādātas lauksaimniecības produkcijas ražotājiem jāievēro, lai tie būtu saskaņā gan ar NTPAL, gan arī ar PNNLPR likumā noteikto. Tādējādi jānodrošina, ka maksājumi tiek veikti atbilstoši īsākajam no piemērojamajiem termiņiem, lai neizveidotos situācija, kurā tiek pārkāptas likumos noteiktās prasības.

II AUGĻI UN DĀRZEŅI KĀ ĀTRBOJĪGAS PRECES: KRITĒRIJI ĀTRBOJĪGO PREČU NOTEIKŠANAI

- 17 Ņemot vērā, ka norēķinu termiņi par piegādātām *ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm* atšķiras no termiņiem par pārējām *lauksaimniecības un pārtikas precēm*, ir svarīgi saprast šo atšķirību būtību un piemērojamību praksē. Ņemot vērā mainīgos uzglabāšanas apstākļus un Produktu dažādību, KP skaidro, kad Produkti ir uzskatāmi par ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm NTPAL izpratnē. Vienlaicīgi KP izstrādāja kritērijus, pēc kuriem nosaka, vai konkrēts Produkts ir uzskatāms par ātrbojīgu.

2.1. AUGĻI UN DĀRZEŅI KĀ ĀTRBOJĪGAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN PĀRTIKAS PRECES

- 18 Saskaņā ar NTPAL par ātrbojīgām lauksaimniecības un pārtikas precēm tiek uzskatītas tādas preces, kas savu īpašību dēļ vai attiecīgajā pārstrādes posmā 30 dienu laikā pēc to novākšanas, sagatavošanas vai pārstrādes var kļūt nederīgas pārdošanai.²¹ Taču plašāk likumdevējs nav skaidrojis ātrbojīgo lauksaimniecības un pārtikas preces noteikšanas kritērijus.
- 19 Arī Direktīvas Nr. 2019/633 2. panta 5. punktā ir noteikts, ka ātrbojīgi lauksaimniecības un pārtikas produkti ir lauksaimniecības un pārtikas produkti, kas pēc savām īpašībām vai attiecīgajā pārstrādes posmā var kļūt nederīgi pārdošanai 30 dienu laikā pēc to novākšanas, sagatavošanas vai pārstrādes. Vienlaicīgi Direktīvas Nr. 2019/633 preambulas 17. apsvērumā norādīts, ka definīcijas, ko ES tiesībās izmanto pārtikas aprites tiesību aktos, attiecas uz citādiem mērķiem, tādiem kā veselība un pārtikas nekaitīgums, un tāpēc nav piemērotas šīs direktīvas nolūkiem. ES likumdevējs Direktīvas Nr. 2019/633 preambulas 17. apsvērumā norādīja, ka produkts būtu jāuzskata par ātrbojīgu, ja tas var kļūt nederīgs pārdošanai 30 dienu laikā pēc piegādātāja veiktas pēdējās novākšanas, ražošanas vai pārstrādes darbības neatkarīgi no tā, vai produkts tiek tālāk pārstrādāts pēc pārdošanas, un neatkarīgi no tā, vai pēc pārdošanas ar Produktu rīkojas saskaņā ar citiem noteikumiem, jo īpaši noteikumiem par pārtikas nekaitīgumu.
- 20 Tāpat jāņem vērā LESD I pielikums, kurā norādīti produkti, kas uzskatāmi par lauksaimniecības un pārtikas precēm kā arī produkti, kas nav norādīti minētajā pielikumā, bet ir pārstrādāti par pārtikā lietojamiem produktiem,

²¹ Sk. NTPAL 1. panta 1. punktu.

izmantojot minētajā pielikumā norādītos produktus, vienlaicīgi arī fasēts ūdens, tostarp minerālūdens, un citi bezalkoholiskie dzērieni.²².

- 21 KP NTPAL piemērošanas vadlīnijās²³ detalizēti skaidroja lauksaimniecības un pārtikas preču²⁴ definīciju NTPAL kopsakarā ar atsauci uz LESD I pielikumu²⁵, atbilstoši kuram nosakāms, vai konkrēts produkts ir uzskatāms par lauksaimniecības un pārtikas precī NTPAL izpratnē. LESD I pielikumā ir uzskaitīti visi lauksaimniecības produkti, uz kuriem varētu attiecināt Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku. Attiecīgi LESD I pielikumā uzskaitīto lauksaimniecības un pārtikas produktu numuri atsaucas uz 1958. gada Briseles nomenklatūru, kas ir aizstāta ar Eiropas Padomes Regulu (EEK) Nr. 2658/87 (1987. gada 23. jūlijs) par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu.²⁶ Eiropas Komisija katru gadu ar regulu apstiprina ES Kombinēto nomenklatūru²⁷ (turpmāk – KN), kur uzskaitīti LESD I pielikumā minētie attiecīgie lauksaimniecības un pārtikas produkti.
- 22 LESD I pielikuma 7. nodaļā "Dārzeņi un dažī ēdami sakņaugi un bumbuļaugi" ietilpst cita starpā kartupeļi, tomāti, sīpoli, ķiploki, kāposti, salāti, burkāni, bietes, gurķi, zirņi, ķirbji, kabači, spināti u. c. Savukārt LESD I pielikuma 8. nodaļā "Ēdami augļi un rieksti; ķirbjaugu vai citrusu augļu mizas" ietilpst cita starpā āboli, bumbieri, cidonijas, ķirši, plūmes, zemenes, avenes, upenes, jāņogas, ērkšķogas, mellenes, dzērvenes, u. c.
- 23 Tādējādi, lai noteiktu, vai konkrētais Produkts ir uzskatāms par lauksaimniecības un pārtikas precī vai/un ātrbojīgo precī NTPAL izpratnē, jāņem vērā:
- LESD I pielikumā un aktuālā ES Kombinētā nomenklatūrā (turpmāk – KN) norādītais;
 - Produkta īpašības (izskats, svaigums, smarža un garša, uzglabāšanas apstākļi u. c.).

²² Sk. NTPAL 1. panta 2. punktu.

²³ KP NTPAL piemērošanas vadlīnijas, 2022. Pieejams: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/9853/download>

²⁴ Sk. NTPAL 1. panta 2. punktu: lauksaimniecības un pārtikas preces – produkti, kas norādīti Līguma par Eiropas Savienības darbību I pielikumā, kā arī produkti, kas nav norādīti minētajā pielikumā, bet ir pārstrādāti par pārtikā lietojamiem produktiem, izmantojot minētajā pielikumā norādītos produktus, kā arī fasēts ūdens, tostarp minerālūdens, un citi bezalkoholiskie dzērieni.

²⁵ Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija, Oficiālais Vēstnesis C 326, 26.10.2012, p. 47–390.

Pieejams: <http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu/2012/oj>

²⁶ Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A31987R2658>

²⁷ No 2024. gada 1. janvāra ir spēkā Komisijas 2023. gada 26. septembra Īstenošanas regula (ES) 2023/2364, ar ko groza I pielikumu Padomes Regulā (EEK) Nr.2658/87 par tarifu un statistikas nomenklatūru un kopējo muitas tarifu. Oficiālais Vēstnesis L sērija, 31.10.2023., Pieejams http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/2364/oj

KP norāda, ka visi LESD I pielikumā uzskaitītie augļi, ogas un dārzeņi, tostarp arī Latvijai raksturīgie augļi, ogas un dārzeņi²⁸, ir lauksaimniecības un pārtikas preces NTPAL izpratnē.

2.2. KRITĒRIJI AUGĻU, OGU, DĀRŽEŅU UN KARTUPEĻU NOTEIKŠANAI PAR ĀTRBOJĪGĀM PRECĒM

- 24 Ņemot vērā, ka NTPAL nosaka, ka par ātrbojīgām precēm uzskatāmas tādas lauksaimniecības un pārtikas preces, kas savu īpašību dēļ vai attiecīgajā pārstrādes posmā 30 dienu laikā pēc to novākšanas, sagatavošanas vai pārstrādes var kļūt nederīgas pārdošanai, KP izstrādāja kritērijus, kas raksturo Produktus, kas atzīstami par ātrbojīgām precēm.
- 25 Produkti uzskatāmi par ātrbojīgām precēm, ja piegādes ķēdē 30 dienu laikā vairs nav iespējams saglabāt 1. tabulā norādītos preces sākotnējos raksturlielumus. Norādāms, ka attiecībā uz obligātiem kritērijiem jāizpildās **vismaz vienam**. Izvēles kritēriji ir vērtējami atkarībā no gadījuma konteksta, tie sniedz pircējam papildu pārliecību, ka prece ir ātrbojīga.

1. tabula

Kritēriji ātrbojīgo preču noteikšanai

Obligātie kritēriji	
<i>Kritērijs</i>	<i>Raksturojums</i>
Izskats	Prece zaudē vizuāli pievilcīgu formu/krāsu
Svaigums	Samazinās preces mitruma līmenis, kļūst cieta, mīksta vai citādi mainās tekstūra
Smarža vai garša	Rodas nepatīkams aromāts, garšas zudums vai parādās rūgtums

²⁸ Sk. Pievienotās vērtības nodokļa likuma pielikumā "Augļi, ogas un dārzeņi, kuriem piemēro nodokļa samazināto likmi piecu procentu apmērā" (Pielikums ir spēkā līdz 31.12.2024.): 1. āboli, 2. aronijas, 3. avenes, 4. brūklenes, 5. bumbieri, 6. burkāni, 7. cidonijas, 8. citronliānas ogas, 9. cukurkukurūza, 10. dārza salāti (galviņsalāti) un cigoriņi (tai skaitā lapu cigoriņi), 11. dzērvenes (tai skaitā lielo dzērvenes), 12. ērkšķogas, 13. fenhelis, 14. galda bietes, 15. galda rāceņi, 16. galviņkāposti, lapu kāposti, brokoļi, ziedkāposti un tamlīdzīgi pārtikas kāpostaugi, 17. garšaugi (tai skaitā dilles, lapu pētersīļi, baziliks, koriandrs (kinza), piparmētras u. tml.), 18. gurķi, 19. irbenes ogas, 20. jāņogas, 21. kabači (tai skaitā cukīni), 22. kāļi, 23. kartupeļi, 24. kazeses, 25. kazeņavenes, 26. kolrābji, 27. korintes, 28. krūmmellenes, 29. ķiploki, 30. ķiploku loki, 31. ķirbji, 32. ķirši, 33. lāceņes, 34. mangoldi, 35. mārrotki, 36. mellenes, 37. melnie rutki, 38. meža zemenes, 39. pastinaki, 40. patisoni, 41. pētersīļu saknes, 42. pīlādžu ogas, 43. plūmes, 44. plūškoka ogas, 45. pupas, 46. pupiņas, 47. puravi, 48. rabarberi, 49. redīsi, 50. salātu dārzeņi (tai skaitā romiešu salāti, ozollapu salāti, rukola, endīvijas, mizuna, dīgsti), 51. sausserža ogas, 52. selerijas (sakņu, kātu, lapu), 53. sīpoli un šalotes, 54. sīpolloki, 55. skābenes, 56. smiltsērķšķu ogas, 57. sparģeļi, 58. spināti, 59. tomāti, 60. topinambūri, 61. turnepši, 62. upenes, 63. zemenes, 64. zirņi. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/253451-pievienotas-vertibas-nodokla-likums>

Izvēles kritēriji	
<i>Kritērijs</i>	<i>Raksturojums</i>
Ražas novākšanas cikls	Piem., jaunie kartupeļi ir mazāk noturīgi, jo tiem ir plānāka miza un zemāka izturība pret bojājumiem.
Glabāšanas temperatūra	Attiecas uz visiem piegādes ķēdes posmiem, lai saglabātu to kvalitāti. Piem., temperatūras izmaiņas var būtiski saīsināt preces derīguma termiņu.
Preces mitruma saturs un īpašības	Piem., gurķiem, salātiem, ogām ir augsts mitruma saturs, kas padara tos jutīgākus pret mikroorganismu attīstību un ūdens zudumu, kas veicina bojāšanos.

Avots: KP izstrādāts

- 26 Par svarīgu kritēriju lauksaimniecības un pārtikas preču, kurām nav jānorāda minimālais derīguma termiņš, klasificēšanai par ātrbojīgām var kalpot arī to vidējais aprites laiks pie pircēja, kā arī pasūtīšanas biežums un piegādes biežums. Proti, ja augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu vidējais aprites laiks pie pircēja ir īsāks par 30 dienām vai to pasūtīšanas un piegādes biežums ir vairāk nekā reizi 30 dienās, ar lielu drošības pakāpi var uzskatīt, ka šādi augļi, ogas, dārzeņi un kartupeļi ir ātrbojīgas preces. Arī Direktīvas Nr. 2019/633 preambulas 17. apsvērumā norādīts, ka ātrbojīgus Produktus parasti izlieto vai pārdod ātri.
- 27 Ja pircējs pats nevar nodrošināt, ka augļi, ogas, dārzeņi un kartupeļi saglabājas svaigi ilgāk par 30 dienām, tie ir uzskatāmi par ātrbojīgām precēm.
- 28 Pircējiem arī jāņem vērā, ka pārstrādei paredzētajiem Produktiem uzglabāšanas un kvalitātes prasības var būt zemākas, tie var bojāties ātrāk. Attiecīgi pircējiem jāreķinās ar šo Produktu iespējams īsāku derīguma termiņu nekā tirdzniecībai paredzētiem augļiem un dārzeņiem.
- 29 KP vērš uzmanību, ka pircējam jebkurā piegādes ķēdes posmā saprātīgās robežās jāspēj noteikt, vai konkrētās lauksaimniecības un pārtikas preces atbilst ātrbojīgu preču statusam NTPAL izpratnē. Šāds pienākums izriet no nepieciešamības piemērot atbilstošus norēķinu termiņus.

III NORĒĶINU TERMIŅU IEVĒROŠANAS PIENĀKUMA SUBJEKTI

- 30 KP skaidro, ka NTPAL²⁹ minētos tirdzniecības prakses veidus, tostarp, novēlotus norēķinus, ir aizliegts piemērot pārdošanas darījumiem, kuros iesaistītais lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājs vai pircējs veic saimniecisko darbību Latvijā. Proti, ņemot vērā, ka vairumtirgotāji, mazumtirgotāji, kooperatīvās sabiedrības, pārtikas pārstrādātāji, iestādes, kas ir pircēji NTPAL izpratnē, veic saimniecisko darbību Latvijā, tiem ir

²⁹ Sk. NTPAL 3. panta otrā daļa, 5. pants.

saistoši NTPAL noteikumi un tie nedrīkst rīkoties pretēji NTPAL noteiktajam neatkarīgi no tā, vai piegādātājs ir reģistrēts Latvijā vai ārpus Latvijas.

- 31 KP aicina pircējus visos piegādes ķēdes posmos, t. i., ražošanā, pārstrādē, tirgvedībā, izplatīšanā un mazumtirdzniecībā, atbildīgi izturēties pret saviem piegādātājiem un ievērot NTPAL noteiktos norēķinu termiņus par piegādātām lauksaimniecības un pārtikas precēm: ātrbojīgām precēm – līdz 30 dienām pēc to piegādes, bet precēm, kas nav ātrbojīgas – līdz 60 dienām pēc to piegādes. Vienlaicīgi KP aicina īpaši lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājus, kas sadarbojas ar ražotājiem vai to kooperatīvām sabiedrībām, ievērot arī Produktu piegādes biežumu, proti, ja tie tiek piegādāti vismaz trīs reizes vienā kalendāra nedēļā, tad norēķinu termiņš nedrīkst pārsniegt 20 dienas pēc piegādes. Izņēmums ir gadījumi, kad lauksaimniecības un pārtikas preču mazumtirgotājs ar ražotāju vai ražotāju kooperatīvo sabiedrību ir rakstveidā vienojušies par citu norēķinu termiņu, ciktāl tas nav pretrunā ar NTPAL prasībām, proti, norēķinu termiņiem līdz 30 dienām kopš preču piegādes dienas.
- 32 Vienlaicīgi norādams, ka uz pircējiem skolu apgādes programmā un iestādēm, kuras sniedz veselības aprūpes pakalpojumus, neattiecas NTPAL noteikumi par norēķinu termiņiem.

PIRCĒJA KONTROLSARAKSTS ĀTRBOJĪGO PREČU PRAKTISKAM NOVĒRTĒJUMAM

